ÇAĞDAŞ SERAMİK SANATINDA GÜNCEL BİR TERİM: HİBRİT SERAMİK

Firdevs Müjde GÖKBEL [1]

Dr. Öğr. Üyesi. Kastamonu Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Seramik ve Cam Bölümü,
mgokbel(at)kastamonu.edu.tr , Orcid ID: 0000-0002-2034-9061

Gökbel, Firdevs Müjde, "Çağdaş Seramik Sanatında Güncel Bir Terim: Hibrit Seramik " idil, 61 (2019 Eylül): s. 1233- 1244.
doi: 10.7816/idil-08-61-15

Öz

Günlük kullanım ihtiyaçları doğrultusunda ortaya çıkan, zaman içinde sanatçıların anlatım araçlarından biri haline dönüşen toprak, seramik sanatçıları için vazgeçilmez bir konumdadır. Endüstriyel açıdan devamlı gelişim halinde olan seramik malzeme, sanatsal anlamda da bir devinim içerisindedir. Son dönemlerde karşımıza çıkan hibrit seramik terimi; günümüzde, biçimsel özellikler bakımından geçmişi çok eskilere dayanan yarı insan, yarı hayvan tasvirli seramik formlar ve hayvan imgesinin insana özgü tavırlarla bir araya getirildiği çalışmaları kapsamaktadır. Araştırma kapsamında yarı hayvan-yarı insan seramik formlar tarihsel süreçte incelenmiş ve günümüzde "Hibrit" seramik şeklinde adlandırılan çağdaş örnekler araştırılmıştır. Günümüz kullanımı geçmişe kıyasla benzerlikler taşıyan hibrit seramikler, sanatçıların sık başvurduğu ifade biçimlerinden biri haline gelmiştir. Söz konusu formlarla sanatçıların figüratif anlatımda önemli bir yer edindiği gözlenmektedir.

Anahtar Kelimeler: seramik sanatı, hibrit, yarı insan yarı hayvan, figüratif anlatım

Makale Bilgisi
Geliş: 10 Mayıs 2019 *Düzeltme: 23 Haziran 2019* *Kabul: 19 Temmuz 2019*

© 2019 idil. Bu makale Creative Commons Attribution (CC BY-NC-ND) 4.0 lisansı ile yayımlanmaktadır

Giriş

İnsanoğlunun ilk yaşam alanı, şüphesiz kendisi için inanılmaz gizler barındıran doğadır. Yerleşik düzene geçene değin sadece avcılık ve toplayıcılıkla yaşamını sürdüren insanoğlu için hayvanlar hem ürkütücü hem de hayranlık uyandıran canlılar olmuştur. Ürkütücü ama zorunlu olan avcılık eylemini yerine getirebilmek için insanoğlu bir takım av ayinleri düzenlemiştir. Mağara duvarlarına yapılan ilk resimlerin hayvanları avlarken ruhani bir güce sahip olma dürtüsüyle gerçekleştirilen törenin bir parçası olduğu düşünülmektedir. Düşünme, içselleştirme ve estetik kaygıyla ifade etme biçimi olan sanat, mağara dönemlerinden günümüz modern yaşamına dek hep var olmuştur. İlk insanların av büyüsü ritüellerinde yer verdikleri melodiler, sözcükler, danslar, resimler ve heykeller sanatın temelini oluşturmuştur. İnsanlık tarihi boyunca meydana gelen değişimler ve yenilikler ayrıca tinsel ihtiyaçların fark edilmesi ve iç dünyanın dışavurum coşkusu bahsi geçen disiplinlerin günümüz çağdaş sanat dallarına dönüşmesine yol açmıştır (Uysal, 2018: 461). İnsanoğlu kudretinden, yırtıcılığından ve güzellik gibi fiziki özelliklerinden çok etkilendikleri hayvanları tanrısallaştırarak onlara tapınmışlardır. Tapındıkları hayvanlar ilerleyen dönemde yarı insan yarı hayvan ve sadece insan biçimli tanrılara dönüşmüştür. Tapındığı biçimleri kil vb. malzemelerden şekillendiren insanoğlu ondan kuvvet alırken aynı zamanda figüratif anlatım biçiminin temellerini de atmıştır. Hibrit formlar geçmişi çok eskiye dayanan figüratif bir anlatım biçimidir.

1.Çağdaş Seramik Sanatında Güncel Bir Terim: Hibrit Seramik

1.1. Hibrit Terimi

Hibrit terimin genel olarak "melez ve kırma"(http1) anlamına gelmektedir. Bununla birlikte "genetik bakımdan yakın akraba olan, fakat değişik karakterlere sahip (ırk, varyete, tür, cins) iki biyotipin seksüel birleşmesinden oluşan bireyler" (OSIB, 2015: 203) veya "iki tür arasında yapılan birleştirmeler sonucu elde edilen yavru" olarak açıklanan kelimenin İngilizce yazılışı "Hybrid", Fransızca "hybride" ve Latince "hybrida" şeklindedir (http2). Sosyolojik perspektiften bakıldığında; post-modernizm ile birlikte ortaya çıkan bir kavram olduğu görülmektedir (Çağırkan, 2016: 2618). Birbirinden farklı iki durumun birbirleriyle kaynaşması, birbirini yok etmek yerine bir arada bulunabilirliği ile melezlik kavramının açıklanabileceği söylenmektedir. Söz konusu bir arada bulunma esnasında ortaya çıkan birtakım durumları kabullenerek birlikte yeni ve çok katmanlı yapılar oluşturmak, melezlik kavramının güçlü yönleri arasındadır (Kaya, 2017: 166). Seramik alanında güncel bir terim olan hibrit sözcüğü günümüzde sağlık, otomotiv, teknoloji gibi birçok farklı alanda da kullanılmaktadır.

1.2. Mitolojide Yarı İnsan-Yarı Hayvan Figürü

İnsanoğlu tanımlayamadığı doğa olaylarını tanrıya ve tanrısallığa bağlamıştır. Besin ve giyinme ihtiyaçlarının bir bölümünü avlanarak karşılayan insanoğlu, hayvanları daha kolay avlayabilmek ve tehlikeleriyle daha az karşılaşabilmek için onları mağara duvarlarına resmetmişlerdir. Tanrıyı sembolize eden hayvan figürlerini ise göçebe hayata geçene dek yanlarında taşımışlardır. Yerleşik hayatla birlikte daha büyük boyutta formlar çalışmaya başlayan insanoğlu, hayvan figürlerini seramik kaplar, vazolar, ritonlar (Görsel 1) vb. ürünlerde sıklıkla kullanmıştır (Bozdemir, 2015: 3, 4).

Görsel 1: Grek Domuz Başlı Riton, M.Ö. 4.Yy. (http://benedante.blogspot.com/2014/10/boars-head-rhyton.html)

Dinler tarihi incelendiğinde animizm ve totemizm terimlerinin birbirinden ayrılmayan ve birbirinin içinden doğarak gelişen düşünce ürünleri olduğu görülmektedir. İnsanoğlu buna paralel olarak, zamanla totem olarak kabul ettiği varlığın içinde kutsal bir ruhun (anima) yaşadığına inanmıştır. Eski bir inanış biçimi olan hayvanlara tapınma durumu da söz konusu totem anlayışından türemiştir. Bu anlamda birçok toplumun farklı hayvan türlerini kutsal ya da bazen doğrudan tanrı olarak kabul ettiği görülmektedir (Örneğin Eski Mısır). İlk başlarda hayvanların yırtıcılığı ve gücünden korkan insanoğlu için bu durum daha sonrasında hayranlık uyandırıcı hale

gelmiş ve "zoomorfik dönem" (hayvan biçimli tanrılar dönemi) olarak bilinen tapınma süreci ortaya çıkmıştır. Nadiren de olsa bir hayvanın güzelliğinden etkilenerek onu tanrısallaştıran toplumlar da görülmektedir. Zamanla toplumların uygarlık seviyelerinin yükselmesi ile zoomorf tanrı inancı gerilemiş ve yarı insan-yarı hayvan şeklindeki yeni tanrı inancı türemiştir. Söz konusu tanrılar, hayvanın gücü ve çevikliğinin insan zekâsı ve ihtirası ile bir araya geldiği "sfenks" özellikte varlıklardır. Antropomorfik olarak adlandırılan bu yeni dönemde tanrı artık temelde insandır ya da insan biçimlidir. İstediği zaman hayvan biçimine dönüşerek onun çevikliğinden ve gücünden faydalanarak hayvanlara hükmetmektedir. İnsanoğlunun tamamen tanrı olarak kabul edildiği döneme değin birçok hayvan-insan biçimli mitolojik figür ile karşılaşılmaktadır. Mitolojide; uygarlık tarihinde uzun bir dönem tanrı olarak kabul edilen hayvanlara dair birçok motifin barındığı kaynak bulunmaktadır. Bu kaynaklarda yer alan mitolojik öykülerde ise sıklıkla biçim değiştirme, başka bir deyişle hayvan-insan ve insan-hayvan geçişleri ya da değişimleri mevcuttur. Bununla birlikte hemen her kültüre ait mitolojide değişik biçimlerde ve oranlarda söz konusu figürlerin muhakkak yer aldığı görülmektedir (Armutak, ty: 1, 2). Türk toplumu, başlangıçta göçebe olması nedeniyle çok tanrılı dinler açısından zengin kültürel bir birikime sahiptir. Şamanizm inancının yaygın olduğu evrede gücün simgesi olarak ön plana çıkan hayvan imgesi, kimi zaman aynı kalmış kimi zaman ise bazı değişimler sergilemiştir. Özellikle geyik, kurt, ayı, kartal, kuş, tilki gibi gerçek hayvanları ikon olarak kullanmışlardır. Ortaya koydukları eserlerde ejderha, zümrüdü anka, grifon, sfenks (Görsel 2) gibi gerçek üstü hayvanlar ifade biçimi olarak etkili olmuştur (Yıldırım, 2016: 3). Konya'da bulunan Kubad-Abad sarayı çinilerindeki yarı-insan yarı-hayvan betimlemeleri örnek olarak gösterilebilir. Sihrine, büyüsüne, güçlerine inanılan ve sembolik yaratıklar olarak kabul edilen sfenks, siren, çift başlı kartal gibi tasvirler en çok görülen motifler arasındadır (Pamuk A., Oyman, N. R., 2016: 4).

Görsel 2: Aslan Vücutlu, İnsan Başlı Hatshepsut Sfenksi, M.Ö. 1479-1458, Deir el-Bahri (https://collectionapi.metmuseum.org/api/collection/v1/iiif/544442/1225592/main-image)

Farklı hayvanların özelliklerini barındıran doğaüstü yaratıklardan mitolojide sıkça bahsedilmektedir. Bu yaratıklar kimi zaman insan-hayvan, Denizkızları veya Centaurlar kimi zaman da Griffin ve Chimera gibi farklı hayvanların karışımlarıdırlar. Hibrit ırkların varlığına inanıldığı gibi bazen tanrılar da hibrit olarak tasvir edilmiştir. Farklı kültürlerin mimarisinde ve sanat eserlerinde hibritlere rastlamak mümkündür. Hibrit tasvirler mağara resimlerinde dâhi karşımıza çıkmaktadır. Kültür etkileşimleri hibrit türleri farklı kültürlerin mitolojilerine taşımıştır. Örneğin Mısır kökenli olan Sfenks, Yunan mitolojisinde de bulunur. Bunun dışında Denizkızları, Griffin ve Chimera gibi varlıklarla pek çok farklı kültürde karşılaşılmaktadır. Mısır Tanrıları genellikle hayvan başlı hibritlerdir. Çakal başlı tanrı Anubis, kedi başlı tanrıça Bast, şahin başlı tanrı Horus en bilinen örneklerdendir. Bu tür fantastik yaratıklar sanat eserlerine sıkça konu olmuştur. Öte yandan günümüz popüler kültürüne de ilham vermeye devam etmektedirler (Tanpolat, 2016: 68). Hibrit türlerle alakalı olarak mitolojide yaygınlıkla karşılaşılan bir diğer olgu da "canavar yaratık" ve bu "canavar yaratığın bir kahraman tarafından öldürülmesi" anlatısıdır. Söz konusu yaratıklar masal ve efsanelerde yer alan, birkaç hayvanın özelliğini aynı anda üzerinde taşıyan ya da yarı-insan yarı-hayvan gerçek dışı yaratıklardır (Şahin ve Doğan, 2017: 164).

1.3. Çağdaş Seramik Sanatında Hibrit Seramik Örnekler

Doğayla iç içe yaşayan insanoğlunun şüphesiz ondan etkilenmesi kaçınılmazdır. Bazı sanatçılar kimi

zaman onu taklit ederek kimi zaman da ondan esinlenerek eserler ortaya koymaktadır. İnsanoğlu, doğal olana müdahale ederek onu değiştirirken ve üstünlük sağlarken, aslında sanat tarihi açısından bugün sanat eseri olarak kabul edilen ilk sanat ürünlerini ortaya koymaya başlamıştır (Örken, 2010: 35).

Çağdaş Türk seramik sanatçılarının ilham aldığı en önemli kaynaklardan biri de eşsiz bir kültürel birikime sahip olan Anadolu topraklarıdır. Eski çağlardan bu yana ikon haline gelmiş hayvan figürleri Türk Seramik Sanatının her döneminde vazgeçilmez imgelerden biri olmuştur. Cumhuriyet döneminin en önemli seramik sanatçılarından Hakkı İzzet, Füreyya Koral, Sadi Diren eserlerinde hayvan figürleri kullanan isimlerdendir (Özer Eröz, 2016: 10). Bahsi geçen sanatçıların eserleri incelendiğinde hayvan imgesinin gerçekçi şekilde ele alındığı görülmektedir. Güncel bir terim olan hibrit seramikler ise insan ve hayvan imgesinin bir arada kullanıldığı formlardır. Öte yandan hayvan imgesinin insana ait tavırlar sergilediği çalışmalar da hibrit seramikler kapsamında değerlendirilmektedir. İnsana özgü davranış biçiminin verilmeye gayret edildiği çalışmalarda her sanatçının kendine özgü bir söylemi bulunmaktadır. Hibrit seramik formlarıyla kimi sanatçı yaşam serüvenini aktarırken kimi sanatçı da dikkat çekmek istediği sosyal, kültürel, siyasi ve benzeri olaylara gönderme yapmaktadır. İzleyen kısımda bazı yerli ve yabancı seramik sanatçılarının hibrit seramik eserleri incelenecektir.

Türk Seramik Sanatçısı Deniz Onur Erman; hibrit seramik çalışan sanatçılar arasında yer almaktadır. Çalışmalarında göze çarpan nokta, yarı-insan yarı-hayvan biçimli eserlerinde hayvan imgesi olarak kuş figürü kullanmasıdır. Sanatçı eğitim nedeniyle yurt dışında bulunduğu süre zarfında, tek başına yeni bir yaşam kurmanın avantajları ve dezavantajlarıyla karşılaşmıştır. Özgürlük, özgüven gibi olumlu etkilerinin yanında geçmiş alışkanlıklardan ve aile desteğinden mahrumiyet gibi olumsuz duygu durumlarıyla yüz yüze gelmiştir. Yurda dönüş ve ardından tekrar eden yeni düzene seyahat döngüsü sanatçıyı göçmen kuşlara götürmüştür. Böylelikle kendi öznel gerçekliği ve kuşlar arasında kurduğu bağ sonucunda yırtıcı kuş başlı kadın figürleri ortaya çıkmıştır (Erman, 2009: 149). Erman'ın yaptığı eserler insan imgesi açısından incelendiğinde kadın figürüne dair genel hatlar dikkat çekmektedir. Bu doğrultuda bel oyuntusu, göğüs çıkıntısı, kalça gibi detayları ile figürün cinsiyet kimliğinin belirlendiği görülmektedir. Çalışmalarında farklı dokular kullanan sanatçı, kuş figürünün temel parçalarından biri olan tüyü, hem orijinal haliyle hem de bezeme biçiminde kullanmaktadır. Yarı-insan yarı-kuş formlarını çeşitli seriler halinde yapan sanatçının her bir figüründe farklı durumları anlatmak istediği gözlenmektedir. Kullandığı bünye ve sırlarla elde etmek istediği etkiyi arttırmaktadır. isteği yönünde hareket ettiği görülmektedir (Görsel 3, 4, 5).

Görsel 3: Deniz Onur Erman, "Beyaz Kuğu", Elle Şekillendirme, Sırlı Porselen ve Kuş Tüyü, H: 74 cm, 1260°C, 2017 (https://www.galerisoyut.com.tr/wp-content/gallery/deniz-onur-erman-2017/doe1710-02.jpg)

Görsel 4: Deniz Onur Erman "Diren"', Elle Şekillendirme, Sırlı Porselen, H: 68 cm, 1260°C, 2012 (https://www.galerisoyut.com.tr/wp-content/gallery/deniz-onur-erman-2017/doe1710-05.jpg)

Görsel 5: Deniz Onur Erman, "Zaman Savaşçısı", Elle Şekillendirme, Sırlı Porselen, H: 69 cm, 1260°C, 2017 (https://www.galerisoyut.com.tr/wp-content/gallery/deniz-onur-erman-2017/doe1710-08.jpg)

Türk Seramik Sanatçısı Aziz Baha Örken; hibrit eserler ortaya koyan seramik sanatçılarından bir diğeridir. Bu doğrultuda uzun yıllardır insanlarla yaşayan evcilleştirilmiş koyun ve at gibi canlıları seçmektedir. Söz konusu canlılar tıpkı insanlar gibi koloniler halinde yaşamaktadır. Seramik sanatında mizah konulu yüksek lisans tez araştırması kapsamında sanatçı, hibrit eserlerinde popüler, siyasi ve kara mizah yaklaşımlarda bulunmaktadır. Şekillendirdiği hayvan formlarında insana özgü tavırlar yer almaktadır. Koyun imgesini kullandığı çalışmalarında formlarını süper kahramanlarla bir araya getirmektedir. "Bat Sheep" (Görsel 6) ve "Süper Koç" (Görsel 7) adlı eserlerinde sadece kostümden medet uman sürü psikolojisi içindeki insanoğlunu koyun ve keçiyle bağdaştırarak kara mizah üzerinden anlatımını gerçekleştirmektedir. Eserlerinde sanatçının çoğunlukla bünyenin kendi rengini ve buna ek olarak da kimi yerlerinde siyah astar kullandığı görülmektedir. Kendisi bunun nedenini, tıpkı çizgi romanlardaki gibi bir görünüm elde etme çabası olarak açıklamaktadır (Örken, 2010: 88-99).

Görsel 6: Aziz Baha Örken, "Bat Sheep", 20x 30 x 45 cm. El ve Kalıpla Şekillendirme, 1200°C, 2010 (Örken A. B., Seramik Sanatı'nda Mizah, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010: 100)

Görsel 7: Aziz Baha Örken, "Süper Koç", Elle ve Kalıpla Şekillendirme, 21 x 21 x 55 cm. 1200°C, 2010 (Örken A. B., Seramik Sanatı'nda Mizah, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010: 101)

Görsel 8: Aziz Baha Örken, "Gözlüklü", Elle ve Kalıpla Şekillendirme,
22 x 30 x 41 cm. 1200°C, 2010 Kaynak: Tez: 103.
(Örken A. B., Seramik Sanatı'nda Mizah, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010: 103)

At gözlüğü teriminden yola çıkarak oluşturduğu çalışmasında ise at imgesini kullanmıştır (Görsel 8). Gergin, korku dolu ve aynı zamanda sinirli bir yüz ifadesinin verildiği çalışmasında bir duygu karmaşası söz konusudur. Kaybettiklerini arayan ya da elinde tutmaya çalışan hibrit örnekte el detayı, sabit fikirliliğe de gönderme yapmaktadır (Örken, 2010: 94).

Türk Seramik Sanatçısı Tan Buğra Özer; hibrit seramik eser üreten sanatçılar arasında bulunmaktadır. Çalışmalarının çıkış noktasını mitoslar oluşturmaktadır. Özellikle ulvi güçlerle donatılmış hayvan figürleri kendisini çok etkilemektedir. Başlangıçta bir hayvan insan gibi nasıl hareket eder sorusuyla yola çıkan sanatçı, bu bağlamda mitolojiye fazlasıyla ilgi duymuştur. Karşısına çıkan, kimi zaman insani özelliklerin de atfedildiği doğaüstü yaratıklar ışığında, antik dönem mitlerindeki kahramanlardan esinlenerek savaşçı hayvanlarını yaratmıştır (Görsel 9, 10, 11). Savaşın barındırdığı vahşiliği daha iyi yansıttığını düşündüğü boğa, yaban domuzu, gergedan gibi maskülen ve boynuzlu ya da sivri dişlere sahip hayvan figürlerine insana ait davranış ve mimikler (öfkeli, asi, gururlu, yorgun, mağrur vb.) eklemektedir. Zaman zaman figürlerine kostüm de giydirmektedir. Sanatçı, hibrit figürlerinin birbirinden bağımsız gibi görünseler de bir araya geldiklerinde kendi mitlerini oluşturduğunu ifade etmektedir (Kaynak Kişi: Tan Buğra Özer, 20.05.2019, Çankırı).

Görsel 9: Tan Buğra Özer, "Kumadan", Elle Şekillendirme,
22 x 16 x 20 cm. Siyah Kil, 1250°C, 2017
(Tan Buğra Özer Kişisel Arşiv)

Görsel 10: Tan Buğra Özer, "Bana mı Dedin", Elle Şekillendirme,
19 x 13 x 25 cm. Siyah Kil ve Porselen, 1250°C, 2017
(Tan Buğra Özer Kişisel Arşiv)

Görsel 11: Tan Buğra Özer, "Tutsak", Elle Şekillendirme, 48 x 20 x 25 cm. Siyah Kil, 1250°C, 2017 (Tan Buğra Özer Kişisel Arşiv)

Sanatçının eserleri incelendiğinde anatomik anlamda hayvan figürlerinin son derece ayrıntılı olarak şekillendirildiği görülmektedir. Seramiğin önemli özelliklerinden biri olan plastikliğin dikkati çektiği çalışmalarında, kullandığı bünyenin kendi pişme rengini tercih ettiği gözlenmektedir.

İtalyan sanatçı Allessandro Gallo; hibrit seramik eser üreten sanatçılar arasında yer almaktadır. Gallo, çalışmalarında mizaha başvurarak anamorfik1 seramik heykeller üretmektedir. Sanatçının hibrit (melez) heykellerinin baş kısmı hayvan, boyundan aşağısı ise insan şeklindedir. Görünmeyen hayvan başları ise; insan yaradılışı ile alay ederken doğal dünyayla olan ilişkimizi komik bir şekilde sorgulamaktadır. Gallo'nun sanatsal süreci, gerçekçiliğin derinliklerinde barınmaktadır. Bu nedenle eserine başlamadan önce seçtiği modeli her açıdan fotoğraflayarak işe başlamaktadır. Daha sonra bu fotoğraflar ve hayvanlarla ilgili kaynaklardan seçtiği görüntüleri seramik heykellerini yaparken referans olarak kullanmaktadır. Gallo'nun yarattığı mutant türler, metroya binmek veya bir bankta tabletini kontrol etmek gibi tipik insan davranış biçimleriyle bir araya getirilmektedir. Çalışmalarında "yalnızlık, tecrit ve can sıkıntısı" temaları yer almaktadır. Sanatçı, heykellerini duygu durumları ile ilgili psikolojik portreler olarak görmektedir. Ortaya koyduğu karakterler, değerlerimizi ve günahlarımızı mizahi bir şekilde somutlaştırarak insan doğasını örneklemektedir (http 4). Eserlerinde insana özgü gerçekçi bir tavır sergileyen Gallo, ürettiği form ile ilgili birçok farklı renk kullanmaktadır (Görsel 12, 13, 14).

Görsel 12: Allessandro Gallo, "I lobo You-7", Human Animals, (t.y) (http://iloboyou.com/wp-content/uploads/2016/01/Human-animals-by-Alessandro-Gallo-artists-I-Lobo-you7.jpg)

Görsel 13: Allessandro Gallo, "I lobo You-10", Human Animals, (t.y.) (http://iloboyou.com/wp-content/uploads/2016/01/Human-animals-by-Alessandro-Gallo-artists-I-Lobo-you10.jpg)

[1] **Anamorfik**: "Görme duyusuyla algılanamayan, belirli bir biçime sahip değilmiş gibi görünen çizim, fotoğraf veya nesnelerin özel bir bakış açısından algılanabilir olmasıdır." (http 3)

Görsel 14: Allessandro Gallo, "I lobo You-12", Human Animals, (t.y.) (http://iloboyou.com/wp-content/uploads/2016/01/Human-animals-by-Alessandro-Gallo-artists-I-Lobo-you12.jpg)

Hibrit seramik eser üreten Amerikalı Sanatçı Crystal Morey; çağdaş çevre sorunlarından ve sanat tarihinden ilham almaktadır. Aynı zamanda geçmişin görsel dilini sürdürürken bugünün hikâyelerini aydınlatmak istemektedir. Endüstri Devrimi'nden bu yana, insan nüfusu ve paralelinde kaynak tüketimi artarak birçok canlının stresli ekosistemlerde yaşamasına yol açmıştır. İklim değişikliği ve yaşam alanı kaybıyla kendimizi etrafımızdaki bitkilerin, hayvanların ve vahşi toprakların refahını etkilerken bulmaktayız. Sanatçı, insanların bu denli zor durumları nasıl algıladıkları, çözümler buldukları ve ilerlemeye devam ettikleriyle ilgilenmektedir. İnsan, hayvan ve bitki özelliklerinin melez unsurlarını bir araya getirdiği yaratıklarla, birbirine bağlılık ve güvencesiz dengeyi arttırmaktadır. Morey, korunmasız türlere özel ilgi duyması nedeniyle genelde nesli tükenmekte olan veya tükenmiş canlılar ile yaşam alanlarında bulunan biyolojik çeşitliliği tasvir etmektir. Gerçekçilik, sanat tarihi ve porselen malzemenin geleneksel tavrıyla yola çıkarak çağdaş, bilim temelli, çevresel bir anlatı oluşturmaktadır. Sunduğu hikâye, insanoğluna doğal alanların önemini hatırlatırken tüm canlıların zamanın bir parçası ve kırılgan bir dünya ile bağlantılı olduğunu anlatmaktadır (http 5). Eserlerindeki duygusal durum, porselen bünyenin inceliği, kırılganlığı ve beyazlığı ile daha görünür hale gelmektedir. Bununla birlikte zaman zaman eser üzerindeki etkiyi arttırmak için farklı renkler ya da altın bezeme de kullanmaktadır (Görsel 15, 16, 17).

Görsel 15: Crystal Morey, "Calling from the Edge of Time: Bear", Porselen, 6,5" x 4" x 4", 2015 (https://www.crystalmorey.com/uploads/5/9/4/9/59496461/2253480_orig.jpg)

Görsel 16: Crystal Morey, "Infinitely Bound: Bison", Porselen, 10" x 4,5" x 7", 2016 (https://www.crystalmorey.com/uploads/5/9/4/9/59496461/c-morey-07-1_orig.jpg)

Görsel 17: Crystal Morey, "Habitats Collide: Single Fate", Seramik, Sırlı, 10" x 4" x 5", Altın Lüster, 2014 (https://www.crystalmorey.com/uploads/5/9/4/9/59496461/791039_orig.jpg)

Amerikalı Cynthia Consentino hibrit seramik eser üretmekte olan sanatçılar arasında yer almaktadır. Sanatçı, cinsiyet, toplumsal roller ile sanata ilişkin algı ve değerlerin nasıl oluştuğuyla her zaman ilgilenmiştir. Ona göre bireyler, sürekli şekilde hikâye ve imgeleri içine çekmektedir. Söz konusu hikâye ve imgeler değer sistemleri ile normal ve anormal, iyi ve kötü olanın ne olduğuna dair yapılan tanımlamalardır. Bu nedenle sanatçı kendi doğruları doğrultusunda bir şeyleri söküp, farklı dünyalardan parçalarla yeniden bir araya getirmektedir. Consentino, tanıdık imgeleri alıp alışılmadık, abartılı veya ters çevrilmiş hale getirerek olaylara daha net bakabildiğini, böylelikle hem orijinal hem de değiştirilmiş durumların bir parçası olan mesajları yeniden gözden geçirdiğini ifade etmektedir. Sanatçı için odak noktası; ona çekici gelen, kolaylıkla anlaşılamayan ve tanımlanamayan konu ya da görüntülerden oluşmaktadır (Görsel 18, 19, 20) (http 6).

Görsel 18: Cynthia Consentino, "Rabbit Girl IV", Earthenware, Sırlı, 41″ x 18,5 ″ x 13,5″, 2005 (https://cynthiaconsentino.files.wordpress.com/2013/01/rabbit-girl-iv.jpg)

Görsel 19: Cynthia Consentino, "Birdie I", Porselen, Sırlı, 5,25″ x 4,5″ x 2,5″, 2011 (https://cynthiaconsentino.files.wordpress.com/2013/01/birdie-iii.jpg)

Sanatçının eserleri insan başlı, hayvan gövdeli ya da tersi durumdadır. Kullandığı imgeler çerçevesinde farklı renklere başvuran sanatçı, porselen, stoneware ve earthenware gibi bünyeleri tercih etmektedir.

Görsel 20: "Grandmother Cardinal", 2012, Seramik, Sırlı, 10" x 6.5" x 4.5", 2012 (https://cynthiaconsentino.files.wordpress.com/2013/01/grandmotherbird5x7.jpg)

Sonuç

Yaşam döngüsünü içinde barındıran doğa, sanatçılar için muhteşem bir kaynaktır. Kimi zaman korku, kaygı, kimi zaman sevinç, mutluluk gibi farklı duygu durumlarıyla bizi karşı karşıya getiren doğa aynı zamanda hayranlık vericidir. Antik çağdan bu yana birçok inanç sisteminin başlangıcı olan doğada yer alan hayvan imgesi bunlardan sadece biri olmuştur. Araştırma kapsamında antik dönemde yapılan yarı-insan yarı-hayvan biçimli figürinlerin ve resimsel betimlemelerin insanoğlunun hayvana özgü güç, çeviklik, yırtıcılık ve zaman zaman da güzellik gibi fiziksel özelliklerini ele geçirme ve aynı zamanda ona hükmetme arzusuyla üretildiği görülmektedir. Çağdaş seramik sanatında karşımıza çıkan söz konusu formlar ise hibrit seramikler adı altında güncel bir terimle karşımıza çıkmaktadır. Sonuç olarak günümüz kullanımı itibariyle geçmişle kıyaslandığında içinde bir takım benzerlikler ve farklılıklar barındırdığı dikkat çekmektedir. Biçimsel açıdan incelenen çalışmalarda en önemli benzerlik hayvan ve insan imgesinin bir arada kullanılmış olmasıdır. Bununla birlikte güncel sanatta hayvan imgesinin insana özgü davranış kalıplarıyla sunulduğu çalışmalar da mevcuttur. Öte yandan antik çağdaki örnekler incelendiğinde yarı-insan yarı-hayvan seramik formların inanç sistemine bağlı şekilde üretildikleri görülmektedir. Günümüz sanatçılarının eserlerinde ise hayvan imgesinin insana özgü davranış biçimlerine büründürülmesinde birtakım metaforik unsurlar yer almaktadır. Bazı sanatçılar güç, korku, kaygı gibi duygu durumlarının yanı sıra siyasi, ekonomik ve sosyal olayları da söz konusu imgeler yoluyla ifade etmeye çalışmaktadır. Hibrit eserlerin geçmişte başlayan yolculuğunun çağdaş seramik sanatında figüratif anlatımda önemli bir yer edindiği ve gelecekte de daha bir çok sanatçıya ilham olacağı düşünülmektedir.

Kaynaklar

Armutak, A., "Doğu Ve Batı Mitolojilerinde Hayvan Motifi: I. Memeli Hayvanlar", İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Veteriner Fakültesi Morfoloji Anabilim Dalı/ Veteriner Hekimliği Tarihi ve Dentoloji Bilim Dalı, (ty): 1-18.

Bozdemir,O., Boynuzlu Hayvan Figürlerinin Seramik Formlarda Yorumu. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Sanat Çalışması Raporu, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, 2015.

Çağırkan B., "Hibrit Kimlik ve Aidiyet: Yeni Toplumlar, Yeni Kimlikler", İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, "Yyy", "5.8", (2016): 2613-2623.

Erman D. O., Seramik Sanatında Kuş Figürü Üzerine Uygulamalar. Yayımlanmamış Sanatta Yeterlilik Eseri Çalışması Raporu, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.

Kaya, Y., "Güncel Sanatta Yeni Bir Yaklaşım Olarak "Melezlik"", Sanat ve Tasarım Dergisi, "Yyy", (2017): 165-183.

Özer E. G., "The Use of Animal Figures in Contemporary Turkish Ceramics Art", ATINER's Conference Paper Series ART 2016-1913, "Yyy", (2016): 1-16.

Örken A. B., Seramik Sanatı'nda Mizah, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.

Pamuk A., Oyman N. R., "Türk Çini Sanatında Kullanılan Hayvansal Figürlerin Seramik Yüzeyler Üzerinde Üç Boyutlu Uygulanması", SDÜ ART-E Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi, Isparta: "9.17" (Mayıs/Haziran 2016): 1-25.

Şahin A., Doğan A., "Mitolojiden Genel Kamu Hukukuna "Canavar Yaratık" Olgusu: Leviathan, Behemot, Rahav, Yılan ve Ejderha", Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi, "Yyy", "3.2" (2017): 149-184.

Tanpolat C., Doğu Ve Batı Kültürlerinde Başlıca Hayvan Mitleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016.

T.C. Orman Ve Su İşleri Bakanlığı, Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü, Çölleşme/Arazi Bozulumu Ve Kuraklıkla Mücadele Terimler Sözlüğü, "Yyy", (Ekim 2015): 1-448.

Uysal H., Visual Perception Skills in Art Education, The Skill Approach in Education: From Theory to Practice; ed: Firdevs Güneş & Yusuf Söylemez, Cambridge: Cambridge Scholars Publishing, "Yyy", (2018): 461-476.

Yıldırım, B. B., "Mitolojide Kullanılmış Olan Hayvan Figürlerinin Seramik Yüzeylerde Kullanımları, Anlamları Ve Türk Sanatına Etkileri", 10. Uluslararası Eskişehir Pişmiş Toprak Sempozyumu Bildiri Kitabı, Eskişehir Tepebaşı Belediyesi Yayını, Eskişehir, (17 Eylül-2 Ekim 2016): 737-757.

Röportaj

Tan Buğra Özer İle Röportaj, (Röportaj 20.05.2019 tarihinde Çankırı'da gerçekleştirilmiştir.)

İnternet Kaynakça

Http 1:
https://www.seslisozluk.net/hibrit-nedir-ne-demek/ Erişim Tarihi: 16.05.2019

Http 2:
https://www.etimolojiturkce.com/kelime/hibrit Erişim Tarihi: 16.05.2019

Http 3:
https://www.hayatagaci.biz.tr/2014/08/anamorphic-anamorfik-yada-anamorfoz-nedir/
Erişim Tarihi: 12.05.2019

Http 4:
https://iloboyou.com/human-animals-alessandro-gallo/ Erişim tarihi: 02.04.2019

Http 5:
https://www.crystalmorey.com/statement.html Erişim tarihi: 02.04. 2019

Http 6:
https://cynthiaconsentino.com/home-2/ Erişim Tarihi: 02.04.2019

RECENT TERM ON CONTEMPORARY CERAMIC ART: HYBRID CERAMICS

Firdevs Müjde GÖKBEL

Abstract

The clay, which emerged in line with the needs of daily use and turned into one of the expression tools of the artists in time, is an indispensable position for ceramic artists. The ceramic material, which is in continuous industrial development, is also in an artistic movement. The term hybrid ceramic that we have recently encountered; Today, in terms of formal features, the past is very old, half-human, half-animal depicted ceramic forms and animal image is combined with human-specific attitudes. Within the scope of the research, half animal and half human ceramic forms were examined in the historical process and contemporary examples called "Hybrid" ceramics were investigated. Today, the use of hybrid ceramics, which has similarities compared to the past, has become one of the most frequently used forms of expression by artists. With these forms, it is observed that artists have an important place in figurative expression.

Keywords: ceramic art, hybrid, half human half animal, figurative expression.